

INNOVATION IQTISODIYOT

Ilmiy-amaliy elektron jurnal

ИННОВАЦИОННАЯ ЭКОНОМИКА

Научно-практический электронный журнал

THE INNOVATION ECONOMY

Electronic Scientific and Practical Journal

2025 / 6

@QMI_Institut

Qarshi shahri,
Mustaqillik ko'chasi 225 - uy

www.kstu.uz
www.ojs.qmii.uz

INNOVATION IQTISODIYOT

ILMIY-AMALIY ELEKTRON
JURNAL

3-jild
6-son
noyabr, 2025

November 2025
Volume 3
Number 6

ИННОВАЦИОННАЯ ЭКОНОМИКА
Научно-практический
электронный журнал

THE INNOVATION ECONOMY
Electronic Scientific and Practical
Journal

ISSN: 3030-315X

ojs.qmii.uz

Muassis:

Qarshi davlat texnika universiteti

Tahririyat Kengashi raisi:

R.X.Ergashev, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Qarshi davlat texnika universiteti

Tahririyat Kengashi raisi o'rinbosari:

S.N.Xamrayeva, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Qarshi davlat texnika universiteti

Mas'ul muharrir:

N.A.Ochilova, PhD, dotsent

Qarshi davlat texnika universiteti

Texnik muharrir:

F.F.Haqqulov, PhD

Qarshi davlat texnika universiteti

*Jurnal har oyda bir marotaba elektron shaklda
jurnalning rasmiy sayti orqali nashr etiladi.*

Tahririyat manzili:

180100, Qarshi shahri, Mustaqillik ko'chasi 225-uy

Tel.: +998 (75) 221 09 23

+998 (93) 902 72 63

Faks: +998 (75) 221 1395

E-mail: innoeconomic@qmii.uz

"Innovatsion iqtisodiyot" ilmiy - amaliy
O'zbekiston elektron jurnali ta'lim, fan va
innovatsiyalar Respublikasi Oliy vazirligi
huzuridagi **Oliy attestatsiya komissiyasi**
rayosatining 2025-yil 5-apreldagi 369-sonli
qarori bilan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

**Jurnalda quyidagi ruknlar asosida maqolalar
nashr etiladi:**

1. Nazariya va metodologiya
2. Raqamli iqtisodiyot
3. Mintaqa va tarmoqlar iqtisodiyoti
4. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik
5. Inson kapitali iqtisodiyoti
6. Menejment va marketing
7. Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
8. Moliya, kredit va investitsiya
9. Ekonometrika va statistika
10. Xizmat ko'rsatish va turizm sohasi

TAHRIRIYAT KENGASHI:

Tahririyat Kengashining xalqaro a'zolari:

*Ovchinikov Viktor Nikolayevich - i.f.d., professor, akademik (Janubiy Federal
Universitet, Rossiya)*

Solodovnikov Sergiy Yurevich - i.f.d., professor (Belorussiya milliy texnika universiteti)

Sidorov Viktor Aleksandrovich - i.f.d., professor, (Kuban davlat universiteti)

Shevchenko Igor Viktorovich - i.f.d., professor (Kuban davlat universiteti, Rossiya)

*Kusainov Xalel Xaymullievich - i.f.d., professor, akademik (Qozog'iston Respublikasi
Milliy fanlar akademiyasi)*

*Samandarzoda Iskandar Hakim - i.f.d., professor (SH.Shotemur nomidagi Tojikiston
agrar universiteti)*

*Gibadullin Artur Arturovich - i.f.n. dotsent (Milliy tadqiqot universiteti, Moskva
energetika instituti, Rossiya)*

*Voynash Sergey Aleksandrovich - i.f.n. dotsent (Qozon Volga bo'yi (federal)
universiteti)*

*Pulyayeva Valentina Nikolayevna - i.f.d. professor (Rossiya Federatsiyasi hukumati
qoshidagi moliya universiteti)*

*Morkovkin Dmitriy Yevgeniyevich - i.f.d. professor (Rossiya Federatsiyasi hukumati
qoshidagi moliya universiteti)*

*Sadriddinov Manuchehr Islomiddinovich - i.f.d., professor, (Tojikiston Respublikasi
Milliy fanlar Akademiyasi)*

*Perskaya Viktoriya Vadimovna - i.f.d., professor, (Rossiya Federatsiyasi hukumati
huzuridagi Moliya universiteti)*

*Molchanov Igor Nikolayevich - i.f.d., professor, (Lomonosov nomidagi Moskva davlat
universiteti)*

*Basova Mariya Mixaylovna - i.f.d., professor, (Rossiya Federatsiyasi hukumati
huzuridagi Moliya universiteti)*

*Chupin Aleksandr Leonidovich - i.f.d., professor, (P.Lumumba nomidagi Rossiya
xalqlar do'stligi universiteti)*

*Nezamaykin Valeriy Nikolayevich - i.f.d., professor, (Rossiya davlat gumanitar
universiteti)*

*Nikonorova Alla Vladimirovna - i.f.n., dotsent, (Rossiya Federatsiyasi hukumati
huzuridagi Moliya universiteti)*

*Dmitriyeva Olga Aleksandrovna - i.f.n., dotsent, (Rossiya Federatsiyasi hukumati
huzuridagi Moliya universiteti)*

*Shvets Yuriy Yuryevich - i.f.n., dotsent, (Rossiya Fanlar akademiyasining Nazarot
fanlari instituti)*

*Kolosova Yelena Valeryevna - i.f.n., dotsent, (Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot
universiteti)*

Tahririyat Kengashi a'zolari:

Gulyamov Saidaxror Saidaxmedovich - i.f.d., professor, akademik

Bozorov Orifjon Shodiyevich - t.f.n., dotsent

Pardayev Mamayunus Qarshiboyevich - i.f.d., professor

Vaxabov Abduraxim Vasikovich - i.f.d., professor

Navruz-zoda Baxtiyor Negmatovich - i.f.d., professor

Xatamov Ochildi Qurbonovich - i.f.d., professor

Fayziyeva Shirin Shodmonovna - i.f.n., professor

Jumayeva Gulrux Jo'raqulovna - i.f.n., professor

Egamberdiyeva Salima Raimovna - i.f.n., dotsent

Erkayeva Gulbahor Panjiyevna - i.f.n., professor

Yakubova Shamshinur Shuxratovna - i.f.d. dotsent

Amirqulov Shuhrat Olimovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Samiyeva Gulnoza Toxirovna - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Aliqulov Azamat Tuyg'unovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Aminov Fazlitdin Baxadirovich - i.f.n., dotsent

Xo'jaqulova Nigora Rustamovna - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Turobov Sherzod Alisherovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Alimova Munisa Yulchiyevna - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Ergasheva Nasiba Raxmatullayevna - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Boboqulov Sanjar Baxromkulovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Djalilov Raxmonkul Hamidovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Nomazov Baxrom Bobomurodovich - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Alimxanova Nigora Alimxanovna - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Jonuzokov Mirzabek Kulmamatovich - i.f.f.d. (PhD), dotsent

INNOVATION IQTISODIYOT

ILMIY-AMALIY ELEKTRON
JURNAL

Sanoat tarmoqlarida innovatsion rivojlanish strategiyalarini shakllantirish masalalari

Boymurodov Janon Komiljonovich

Вопросы формирования стратегий инновационного развития в отраслях промышленности

Боймуратов Джанон Камилжанович

Issues of forming innovative development strategies in industrial sectors

Boymuradov Janon Kamiljanovich

Received: November 1, 2025 Revised: November 6, 2025

■ Accepted: November 9, 2025 ■ Published Online: December 1, 2025

- **Annotatsiya:** Maqolada O'zbekiston sanoat tarmoqlarida innovatsion rivojlanish strategiyalarini shakllantirishning nazariy va empirik jihatlarini tahlil qilingan. Tadqiqotda innovatsion siyosatning samaradorligi, sanoatning raqobatbardoshligini oshirishdagi roli hamda 2020-2024-yillar statistik ma'lumotlari asosida milliy sanoatning innovatsion faolligi baholangan. Xorij mamlakatlari J.Koreya va Germaniya tajribalari asosida innovatsion rivojlanish omillari qiyosiy o'rganilgan hamda mamlakatimiz sharoitida sanoatni innovatsion modernizatsiya qilish bo'yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.
- **Kalit so'zlari:** Innovatsiya, sanoat tarmoqlari, innovatsion strategiya, raqamli iqtisodiyot, innovatsion salohiyat, xalqaro tajriba.
- **Аннотация:** Б государственное положение анализа теоретических и эмпирических аспектов формирования стратегии инновационного развития промышленности Узбекистана. В исследовании рассматривается эффективность инновационной политики, роль и повышение конкурентоспособности промышленности, а также на основе статистических данных за 2020-2024 годы на основе инновационной активности национальной промышленности. На примере зарубежного опыта, в частности Республики Корея и Германии, сравнительно изучены факторы инновационного развития. На основное проведенного анализа разработки предложений и рекомендаций по модернизации промышленности Узбекистана на инновационной основе.
- **Ключевые слова:** инновация, отрасли промышленности, инновационная стратегия, цифровая экономика, инновационный потенциал, международный опыт.
- **Abstract:** This paper analyzes theoretical and empirical aspects of formulating a strategy for innovative industrial development in Uzbekistan. The study examines the effectiveness of innovation policy, the role of industrial competitiveness, and the innovative activity of the national industry, based on statistical data for 2020-2024. Using international experience, particularly the Republic of Korea and Germany, the factors of innovative development are comparatively examined. The analysis focuses on developing proposals and recommendations for modernizing Uzbekistan's industry through innovation.
- **Keywords:** Innovation, industries, innovation strategy, digital economy, innovation potential, international experience.

KIRISH

So'nggi o'n yillikda global iqtisodiy tizimda raqamli transformatsiya, texnologik modernizatsiya va innovatsiyalar asosiy o'sish drayverlariga aylandi. Rivojlangan davlatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, iqtisodiy barqarorlik va raqobatbardoshlikning zamonaviy omillari-bu innovatsion faoliyatni tizimli qo'llab-quvvatlash, ilmiy salohiyatni iqtisodiyot bilan integratsiyalash hamda yuqori texnologiyalarga asoslangan ishlab chiqarish tarmoqlarini rivojlantirish asosiy masalalardan biri hisoblanadi.

Shu sababli bugungi kunda mamlakatimiz sanoat tarmoqlarida innovatsion rivojlanish jarayonlari milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirishda muhim omil sifatida namoyon bo'lmoqda. Jahon xo'jalik tizimida yuz berayotgan texnologik transformatsiyalar, raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi, "yashil energetika" va sanoatning barqaror o'sish konsepsiyasi davlatlardan yangicha iqtisodiy fikrlash va innovatsion strategiyalarni talab qilmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan ilgari surilgan "Yangi O'zbekiston – innovatsiyalar yo'lida" tamoyili mamlakat sanoatini modernizatsiya qilish, ilmiy-tadqiqot natijalarini amaliyotga joriy etish va xalqaro raqobatbardoshlikni oshirish jarayonlarini jadallashtirishni nazarda tutadi. 2022-yilda qabul qilingan "Innovatsion rivojlanish strategiyasi-2030" da innovatsiyalarni iqtisodiy o'sishning asosiy manbai sifatida belgilash, sanoat tarmoqlarida texnologik yangilanish darajasini oshirish ustuvor vazifa sifatida qaralmoqda. [1]

Sanoat sektori milliy iqtisodiyotning tayanch tarmog'i sifatida O'zbekiston YAIMining 28–30 foizini, eksportning 35 foizini tashkil etadi. Shu sababli, sanoatning innovatsion rivojlanish strategiyasi nafaqat iqtisodiy o'sish, balki strukturaviy islohotlarning ham markazida turadi. Biroq amaliyot shuni ko'rsatadiki, ishlab chiqarishning texnologik darajasi va R&D xarajatlari ulushi hali ham pastligicha qolmoqda.

Mazkur tadqiqot aynan shu omillarni hisobga olgan holda, O'zbekiston sanoat tarmoqlarida innovatsion rivojlanish strategiyalarini shakllantirish masalalarini tahlil qiladi, mavjud muammolarni aniqlaydi hamda xalqaro tajribalar asosida takliflar ishlab chiqadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Innovatsion rivojlanish masalalari iqtisodiyotda XX asrning ikkinchi yarmidan boshlab alohida ilmiy yo'nalish sifatida shakllana boshlagan. Bu borada avvalo J. Shumpyeterning "Iqtisodiy rivojlanish nazariyasi" asari innovatsion o'sish konsepsiyasining asoschisi sifatida tan olinadi[2]. U

innovatsiyani iqtisodiy tizimdagi "ijodiy buzilish" jarayoni deb izohlab, yangi texnologiyalar, mahsulotlar va boshqaruv shakllarining paydo bo'lishi orqali iqtisodiy o'sishning harakatlantiruvchi kuch sifatida tushuntirgan.

Amerikalik iqtisodchi olim M.Porter o'zining "Millatlar raqobatbardoshligi nazariyasi" asarida innovatsiyalarni milliy raqobat ustunligini ta'minlovchi strategik omil sifatida ko'rsatgan[3]. Uning fikricha, raqobat ustunligi nafaqat resurslar yoki mehnat unumdorligi bilan, balki innovatsion salohiyat va texnologik moslashuvchanlik bilan belgilanadi. Bundan tashqari, B. Lundvall tomonidan ilgari surilgan "milliy innovatsion tizim" konsepsiyasi ham iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirishda muhim nazariy asos hisoblanadi[4]. Unga ko'ra, davlat, ilmiy muassasalar va xususiy sektor o'rtasidagi o'zaro hamkorlik innovatsion muhitni shakllantiradi va bu tizim iqtisodiyotning modernizatsiyasiga bevosita ta'sir etadi degan g'oyani ilgari suradi.

K.Frimen esa texnologik taraqqiyot va innovatsion siyosatning o'zaro bog'liqligini tahlil qilib, sanoat tarmoqlarida yangi texnologiyalarni tatbiq etish davlat siyosati darajasida rejalashtirilishi lozimligini ta'kidlagan[5].

Jahon bankining so'nggi hisobotlariga ko'ra innovatsion rivojlanish siyosatining samaradorligi, raqamli transformatsiya va "yashil texnologiyalar" ni joriy etish masalalari ustuvor yo'nalish sifatida qayd etilgan. Xususan, OECD innovatsion rivojlanishning muvaffaqiyati uchun R&D (Research and Development) xarajatlari, texnoparklar tarmog'i, hamda kadrlar malakasining o'sishini asosiy omillar sifatida qaraladi[6].

Jahon tajribasi amaliyotida, Janubiy Koreya va Germaniya tajribalari xalqaro miqyosda eng muvaffaqiyatli innovatsion model sifatida tan olingan. Koreyada davlat siyosati va xususiy sektor o'rtasidagi muvofiqlashtirilgan hamkorlik, Germaniyada esa ilmiy tadqiqot institutlari va sanoat korxonalari o'rtasidagi integratsiya innovatsion rivojlanishning asosiy drayverlari hisoblanadi.

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, innovatsion rivojlanish strategiyalarini ishlab chiqishda yagona yondashuv mavjud emasligini, har bir mamlakat o'z iqtisodiy tuzilmasi, ilmiy salohiyati va davlat siyosatidan kelib chiqib, o'ziga xos modelni qo'llaydi. Shu sababli, O'zbekiston uchun ham milliy innovatsion modelni ishlab chiqishda mavjud xorijiy tajribalarni moslashtirish va mahalliy sharoitga integratsiyalash zarur.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda O'zbekiston sanoat tarmoqlarida innovatsion rivojlanish strategiyalarini shakllantirishning nazariy asoslari va amaliy mexanizmlari kompleks yondashuv

asosida o'rganildi. Tadqiqotda aralash metodlar yondashuvi qo'llanilgan bo'lib, u miqdoriy va sifatli tahlil elementlarini birlashtiradi. Bu yondashuv orqali innovatsion jarayonlarning statistik dinamikasini aniqlash bilan birga, ularning iqtisodiy mazmunini chuqur tahlil qilish imkonini beradi.

O'zbekiston sanoat tarmoqlarining innovatsion rivojlanish darajasi so'nggi yillarda bosqichma-bosqich o'sish tendensiyasini namoyon etmoqda. Biroq, global miqyosda taqqoslanganda bu o'sish sur'atlari etarli darajada emas. Quyidagi 1-jadvalda so'nggi besh yillik asosiy sanoat tarmoqlarining innovatsion rivojlanish ko'rsatkichlari aks ettirilgan:

TAHLIL VA NATIJALAR

1-jadval

O'zbekiston sanoatining innovatsion rivojlanish ko'rsatkichlari (2020–2024) [7]

YIL	R&D XARAJATLARI (YAIMGA NISBATAN, %)	INNOVATSION FAOL KORXONALAR ULUSHI (%)	PATENTLAR SONI (YILIGA)	SANOAT ISHLAB CHIQUVISH O'SISHI (%)
2020	0.28	9.4	415	1.6
2021	0.31	10.1	502	7.0
2022	0.33	12.7	590	5.2
2023	0.34	14.2	640	6.1
2024	0.35	15.6	720	6.8

Ko'rinib turibdiki, 2020–2024-yillar davomida O'zbekistonda R&D xarajatlari YAIMga nisbatan atigi 0,28% dan 0,35% gacha oshgan. Bu holat innovatsion faoliyatga davlat va xususiy sektor tomonidan ajratilayotgan mablag'lar hajmi hali ham pastligidan dalolat beradi. Shu bilan birga, innovatsion faol korxonalar ulushi 9,4% dan 15,6% gacha o'sib, o'zgarish ijobiy yo'nalishda ketayotganini ko'rsatadi.

O'zbekiston sanoatining innovatsion salohiyatini belgilovchi omillarni o'rganish natijasida quyidagi asosiy tendensiyalar aniqlandi:

- Ilmiy-tadqiqot faoliyatiga investitsiyalar etish masligi. R&D xarajatlarning YAIMdagi ulushi OECD mamlakatlaridagi o'rtacha ko'rsatkichdan (2,7%) qariyb 8 baravar past. Bu esa yangi texnologiyalarni ishlab chiqish va joriy etish jarayonini sekinlashtirmoqda.
- Kadrlar salohiyatining etarli darajada bo'lmashligi. Innovatsion korxonalarda ilmiy xodimlar ulushi atigi 4,5 %

ni tashkil etadi, bu esa texnologik loyihalar samaradorligini cheklaydi.

3. Texnologik infratuzilmaning notekish rivojlanishi. Mamlakatda 16 ta texnopark, 6 ta innovatsion markaz faoliyat yuritayotgan bo'lsa-da, ularning asosiy qismi Toshkent shahri va viloyat markazlarida to'plangan, bu esa hududiy nomutanosiblikni keltirib chiqarmoqda.

4. Xalqaro hamkorlik darajasining pastligi. O'zbekiston korxonalari tomonidan xorijiy ilmiy-tadqiqot markazlari bilan qo'shma loyihalar soni 2024-yilda 47 tani tashkil etgan, bu Janubiy Koreada 1200 dan ortiq, Turkiyada esa 320 tani tashkil etadi.

Yuqoridagi omillar tahlili natijasi shuni ko'rsatmoqdagi aynan ushbu ko'rsatkichlar pastligi sababli boshqa mamlakatlar bilan solishtirganda innovatsion ko'rsatkichlarimiz pastligicha qolmoqda. Quyidagi 2-jadvalmizda ayrim mamlakatlar bilan solishtirma tahlilini ko'rishimiz mumkin.

2-jadval

Qiyosiy tahlil (xalqaro tajriba bilan) [8]

DAVLAT	R&D ULUSHI (YAIM, %)	INNOVATSION KORXONALAR ULUSHI (%)	PATENTLAR SONI (YILIGA)
O'zbekiston	0.35	45823,00	720,00
J. Koreya	45781,00	63,00	230000,00
Germaniya	45660,00	56,00	180000,00
Polsha	45809,00	39,00	6,40

Taqqoslash natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston innovatsion faoliyat ko'rsatkichlari bo'yicha rivojlangan mamlakatlardan ancha orqada, ammo o'sish sur'atlari ijobiy dinamikaga ega. Ayniqsa, 2021-yildan boshlab texnoparklar tarmog'ining kengaytirilishi va startap dasturlarining faollashuvi bu sohada sezilarli o'sishga erishganligini ko'rishimiz mumkin.

Umumanoliganda, sanoat-universitet-tadqiqot hamkorlikdagi innovatsiya-larning sayozdan chuqurgacha bo'lgan spektri mavjud: barcha tomonlar resurslarni taqsimlash bo'yicha umumiy kelishuvga erishadilar. Bitta loyiha yoki bir nechta loyihalarning hamkorligini amalga oshirish, idoralararo va ko'p loyihaviy hamkorlikni amalga oshirish, tarmoq ittifoqini o'rnatish va strategik ittifoqni o'rnatish uchun strategik ittifoqni o'rnatish chuqur integratsiyaning eng yuqori darajasiga etadi.

Hozirgi vaqtda dunyoda asosan ikkita harakatlantiruvchi kuch mavjud. Ulardan biri, tashqi talab davlat tomonidan tartibga solinishi; ikkinchisi shundaki, barcha ishtirok etuvchi tomonlar asosan ichki manfaatlar shartnomalariga asoslanadi. Ular orasida korxonalar, oliyo'quv yurtlari va ilmiy-tadqiqot institutlari o'rtasida manfaatlarni muvofiqlashtirish juda muhim bo'lib, huquqlar, majburiyatlar va manfaatlar chegaralari me'yoriy hujjatlarga muvofiq tasdiqlanishi, tavakkalchilikni taqsimlash va foyda taqsimlash mexanizmini yo'lga qo'yish zarur.

Iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish uchun fan va texnologiya xizmat ko'rsatish sanoatining ta'sir mexanizmi nafaqat iqtisodiy o'sishga bevosita, balki iqtisodiy o'sishga ta'sir qiluvchi omillarning aylanma ta'siri orqali bilvosita hissadir. Ammo, birgina mexanizmni o'zi bilan biz sanoat korxonalarining innovatsion salohiyatini to'laqonli rivojlantira olmaymiz. Chunki, uning asosi bo'lishini taqozo etadi. Asos esa, hududiy rivojlantirish dasturlari hisoblanadi. Demak, sanoat korxonalarining innovatsion salohiyati tashkiliy-iqtisodiy mexanizmni samarali faoliyatini ta'minlab berishda viloyat miqyosida sohani rivojlantirish dasturlarini ishlab chiqish kerak. Buning uchun, hududda o'rta muddatli istiqbolli sanoat korxonalari innovatsion faoliyatini rivojlantirish dasturini amalga oshirishning tegishli strategiyasini qabul qilish zarur bo'lib, unda:

- innovatsion obyektlar, subyektlar, muhiti, loyihalarini o'zaro hamkorligini shakllantirish va imtiyozlar (imtiyozli shartlar) berish hamda import mahsulotlari ishlab chiqarish uchun zamonaviy yuqori texnologiyali ishlab chiqarishni yaratishni qo'llab-quvvatlash;
- sanoat korxonalari innovatsion salohiyati mexanizmini shakllantirish va rivojlantirish, shuningdek, xizmat ko'rsatish quyi tizimlari yoki infratuzilma elementlarini yaratishda real sektorni rivojlantirishga yo'naltirish;
- viloyat sanoat tizimining ustuvor ishlab chiqarish

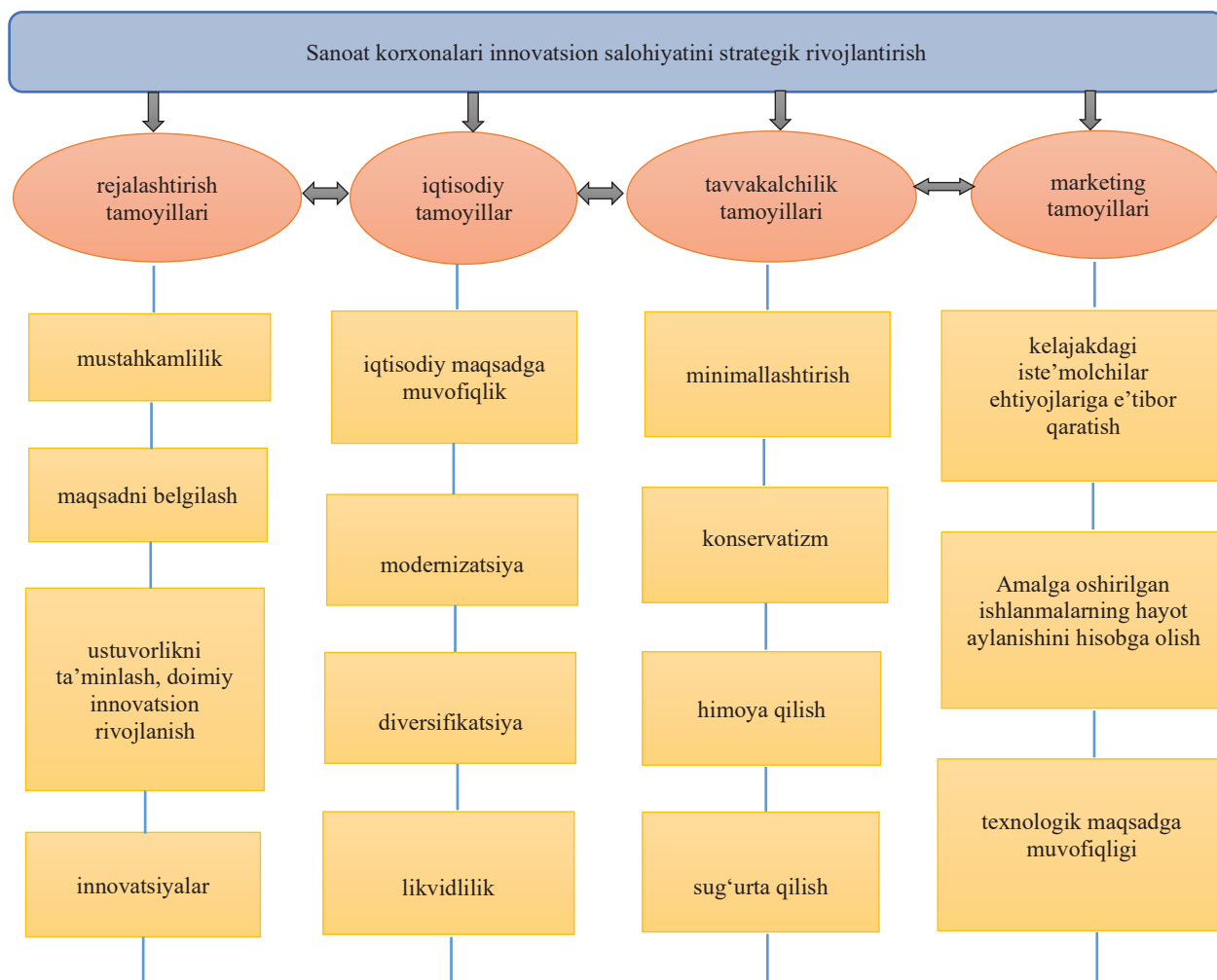
korxonalarini rivojlantirishga yo'naltirilgan hududiy "venchur" investitsiya fondlarini yaratish va hokazo.

Bu ustuvor vazifalarni amalga oshirish uchun, avvalo, innovatsion faoliyat orqali yuqori sifatli iqtisodiy o'sishga va yuqori raqobatbardoshlikka erishishga qaror qilgan korxona uchun aniq innovatsion rivojlanish strategiyasini aniqlash va uni amalga oshirish uchun korxona imkoniyatlarini baholash kerak. Innovatsion salohiyatni erishilgan daraja nuqtai nazaridan ham, foydalanish samaradorligi nuqtai nazaridan ham miqdoriy baholash, korxonaning innovatsion maqsadlarga erishishga tayyorligini ochib beradi va rejalashtirilgan uzoq muddatli harakatlar yo'nalishini aniqlashga imkon beradi. Innovatsion salohiyatni rivojlantirish strategiyasi sanoat korxonaning rivojlantirish va undan foydalanishga qaratilgan bo'lib, innovatsion rivojlanish trayektoriyalari o'rtasida resurslarni taqsimlash xarakterini belgilovchi ularning uzoq muddatli maqsadlaridan kelib chiqadigan kontseptual yo'nalishlarni ifodalashi lozim. Shuning uchun korxonalarining ichki muhitining tuzilmalari va tarkibiy qismlarining xilma-xilligi ma'lum bir tuzilishga moslashishga imkon beradigan ko'plab innovatsion strategiyalarning mavjudligini belgilaydi.

Sanoat korxonalarini birlashtirishning turli shakllarini rivojlantirishni izolyatsiya qilish va rag'batlantirish mintaqaning innovatsion rivojlanish strategiyasini shakllantirishda mahalliy davlat hokimiyati organlarining eng muhim vazifasidir.

Hozirda viloyat sanoat korxonalarida strategik rivojlantirish dasturlari keng tarqalgan bo'lib, hududdagi deyarli har bir sanoat korxonasining o'z strategik rivojlanish rejalari ishlab chiqishni talab etmoqda. Biroq, korxonalarda ko'plab rejalar ko'pincha an'anaviy bilimlarning rasmiy qabul qilingan talablar va zamonaviy yondashuv elementlari bilan mexanik birikmasi natijasida strategik dasturlarda maqsadlar bajarilmay qolmoqda.

Ammo, strategik rivojlanish rejalari ishlab chiqishda bu rasmiy yondashuvlar ko'p jihatdan qarorlar qabul qilishda markazlashtirilgan usullarning ustunligining yuqori darajasi bilan bog'liq. Strategik rejalashtirish funktsional faoliyat xarakteriga ega bo'lishi uchun u barcha mavjud sanoat korxonalari o'rtasidagi hamkorlik orqali rejalar yoki dasturlarni ishlab chiqish va amalga oshirishni ta'minlaydigan tegishli boshqaruv kengashlari tuzilishi kerak. Ushbu muammoni hal qilish tizimli yondashuv va hududning sanoat korxonalarini innovatsion salohiyatini rivojlantirish strategiyasini ishlab chiqish hamda amalga oshirishga metodik yondashuvni (hatto normativ hujjatni) qabul qilish doirasida tayyor bo'lishi lozim. Shu munosabat bilan biz sanoat tizimini innovatsion salohiyatini rivojlantirishning samarali strategiyasini ishlab chiqishning quyidagi o'zaro bog'liq bo'lgan tamoyillarini taklif qilamiz (1-rasm).

1-rasm. Sanoat korxonalarini innovatsion salohiyatini strategik rivojlantirish dasturi. [9]

Sanoat korxonalari innovatsion salohiyatini oshirish maqsadlariga erishishning tashkiliy, huquqiy, iqtisodiy usullari va shakllarini o'z ichiga olgan strategik dastur hududning sanoat korxonalari innovatsion salohiyatini rivojlantirish hamda amalga oshirish uchun tuzish asos bo'lib xizmat qilishi mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'zbekiston iqtisodiyotining barqaror va raqobatbardosh o'sishini ta'minlashda sanoat tarmoqlarining innovatsion rivojlanishi hal qiluvchi omillardan biridir. Tadqiqot davomida o'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, mamlakat sanoat sektori hozirgi kunda texnologik yangilanish bosqichida bo'lib, ishlab chiqarish samaradorligi, resurslardan foydalanish darajasi va qo'shimcha qiymat yaratish salohiyati bo'yicha rivojlangan davlatlardan orqada qolmoqda. Shu bois, innovatsiyalarni ishlab chiqish, joriy etish va tijoratlashtirish mexanizmlarini kuchaytirish eng muhim ustuvor yo'nalishlardan biri hisoblanadi.

Sanoat korxonalarining innovatsion faoliyatini rivojlantirishda institutsional va iqtisodiy muhit muhim ahamiyat kasb etadi. Innovatsion infratuzilma elementlari -texnoparklar, ilmiy markazlar, startap platformalarining mavjudligi, lekin ularning o'zaro integratsiyasi va real sektorga ta'siri hali etarli darajada emas. Tadqiqot natijalariga ko'ra, innovatsion faoliyatning sustligi quyidagi omillar bilan bog'liq:

- ilmiy-tadqiqot ishlanmalarining ishlab chiqarish jarayonlariga integratsiyasi past;
- ventur kapital va xususiy investitsiyalar ulushi cheklangan;
- korxonalar innovatsion risklarni boshqarish tajribasiga ega emas;
- kadrlar salohiyatining texnologik yangiliklarga tayyorgarlik darajasi past.

Shu sababli, sanoat tarmoqlarida innovatsion rivojlanish siyosatini amalga oshirishda quyidagi amaliy va strategik tavsiyalar ishlab chiqish lozimligini ko'rsatadi.

Yuqoridagilarni hisobga olgan holda so'ngi yillarda mamlakatimizda "Yangi O'zbekistonni rivojlantirish strategiyasi-2030" va "Innovatsion rivojlanish

strategiyasi-2030" doirasida amalga oshirilayotgan islohotlar sanoat tarmoqlarining innovatsion o'sishiga yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Ayniqsa, texnoparklar, startup inkubatorlari, raqamli texnologiyalarni joriy etish markazlari kabi infratuzilmaviy mexanizmlar innovatsiyalarni rag'batlantirishda muhim rol o'ynamoqda. Biroq, amaliy natijadorlik hali kutilgan darajada emas, bu esa innovatsion siyosatni amalga oshirishda tizimli yondashuv zarurligini ko'rsatadi.

Tadqiqot davomida aniqlangan muammolarni bartaraf etish va sanoat tarmoqlarining innovatsion rivojlanishini jadallashtirish uchun quyidagi takliflar ishlab chiqildi:

1. Innovatsion infratuzilmani mustahkamlash: Texnoparklar, innovatsion markazlar va ilmiy laboratoriyalar faoliyatini davlat-xususiy sheriklik asosida kengaytirish zarur.
2. Sanoat korxonalarida innovatsion menejmentni joriy etish: Innovatsiyalarni ishlab chiqish va boshqarish tizimini korxona strategiyasining ajralmas qismiga aylantirish lozim.
3. Kadrlar salohiyatini rivojlantirish: Muhandislik, axborot texnologiyalari va iqtisodiy tahlil sohalarida malakali kadrlar tayyorlashni kuchaytirish, ishlab chiqarish bilan oliy ta'lim o'rtasidagi integratsiyani mustahkamlash kerak.
4. Moliyaviy mexanizmlarni takomillashtirish: Innovatsion loyihalarni kreditlash, grantlar ajratish va ventchur kapital tizimini rivojlantirish orqali ilmiy ishlanmalarni tijoratlashtirishni qo'llab-quvvatlash maqsadga muvofiq.
5. Raqamli transformatsiyani jadallashtirish: Sanoat korxonalarida raqamli texnologiyalarni (IoT, Big Data, sun'iy intellekt) joriy etish ishlab chiqarish samaradorligini oshirishga va resurs tejamkorligini ta'minlashga xizmat qiladi.
6. Innovatsion faoliyatni tartibga soluvchi normativ-huquqiy bazani takomillashtirish: Patent va mualliflik huquqlarini himoya qilish tizimini mustahkamlash, tadbirkorlik subyektlari uchun huquqiy kafolatlarni kengaytirish lozim.

Umuman olganda, O'zbekiston sanoat tarmoqlarida innovatsion rivojlanish strategiyasini muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun iqtisodiy siyosat, ilmiy salohiyat va texnologik imkoniyatlarning uzviy uyg'unligi zarur. Innovatsiyalarni tizimli tarzda boshqarish mamlakatning iqtisodiy mustaqilligini mustahkamlash, xalqaro raqobatbardoshlikni oshirish va barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashga xizmat qiladi.

Muallif haqida / Сведения об авторе / Author details

1. Boymurodov Janon Komiljonovich Iqtisodiyot va pedagogika universiteti i.f.f.d, dotsent / Боймуратов Джанон Камилжанович Университет экономики и педагогики, доцент / Boymuradov Janon Kamiljanovich University of Economics and Pedagogy, Associate Professor

► jasurleader077@gmail.com

■ 0009-0008-2101-5750

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Innovatsion rivojlanish strategiyasi-2030. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-60-son Farmoni, 2022-yil 28-dekabr.
2. Schumpeter, J. A. (1934). The Theory of Economic Development. Cambridge, MA: Harvard University Press.
3. Porter M. Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance. – New York: Free Press, 1985. – 557 p
4. Lundvall B. National Systems of Innovation: Toward a Theory of Innovation and Interactive Learning. – London: Pinter, 1992. – 342 p.
5. Freeman C. The Economics of Industrial Innovation. – London: Pinter Publishers, 1997. – 256 p.
6. OECD. Science, Technology and Innovation Outlook 2023. – Paris: OECD Publishing, 2023. – 280 p.
7. J. K. Boymurodov. "Sanoat korxonalarini innovatsion salohiyatini oshirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish" mavzusidagi dissertatsiya ishi avtoreferati. Toshkent-2024.

Raqamli
iqtisodiyot

Цифровая
экономика

Digital economy